

و اینکه آیا نباید بدقت رسیدگی کرد آیا وقت لازم ندارد دیگر اینکه بمحض اینکه يك خطا یا دوخطا دیده شود بدون تحقیق که ممکن نیست در این باب رأی داد با دانستن اینکه مخفی است یا مصیبت است لایق است یا نالایق است آقایان ترتیبی دارد که باید بترتیب رسیدگی شود این هیئت برای تفتیش رفته بود لکن تفتیش در هر امری تا دو سه تا پنج تا خلاف نه بینند که نمی شود حکم کرد این مسئله طول خواهد داشت بعد از آنی که مطالب حقانیت معلوم شد که این مطلب صحیح بود آنوقت ما امضا میکنیم و مینویسیم که این مطالب بدقت معلوم شده است که حق است یا باطل حالاً ما عقیده خودمان را بیان می کنیم و از مجلس اجازه میخواهیم که این هیئت را از زمانی که محکمه تمیز تشکیل نشده یا تا ده یا نوزده روز دیگر که لازم است آنجا بروند یا اینکه دو سه ماه مدت لازم دارد مثلاً از یک رئیس محکمه شکایت کرده اند و یک ماده رسیدیم دیدیم خطا کرده است حالاً من دیگر نمیروم اگر لازم میدانید فوراً ده نفر دیگر انتخاب کنید لازم می دانید این مطالب همانطور ناقص بماند در زمان وزارت جناب مشیرالدوله هم در باب محکمه تمیز تاکید شده بود حالاً عقیده من این است که بقیه آن هیئت انتخاب شوند تا نواقص را تکمیل نمایند و از بعضی اشخاص که مشبهه الحالند درست تحقیق شود که صحیحند یا خیر والا بگویند که تکلیف آنها هم معلوم شود

رئیس - رأی می گیریم در اینکه يك هیئت ده نفری برای اصلاح امور عدلیه لازم است .

دکتر علیخان - بنده عقیده ام این است که چون رأی داده ایم باید و وظیفه این هیئت را تفتیش قرار دهند و اعلان کنند تا فلان وقت این هیئت از برای تفتیش اعضاء محاکم عدلیه رسیدگی مینمایند که فقط شکایت راجع بر رؤسای محاکم خواهد بود در آن وقت بعد از رسیدگی اگر معلوم شد که اشخاص متشکی تقصیر دارند مجازات دهند یا اگر رؤسای محاکم تقصیرشان معلوم شد فوراً راپورت داده و از روی قانون مجازات دهند و در ضمن زودتر درصدد تشکیل محکمه تمیز برآیند که منبعد از این چهار این گونه محظورات که وقت ما را تلف کرده است نشویم بشرط آنکه داخل در اجرائیات وقوه قضائیه نشوند .

حاجی عز الممالک - بنده اولاً بهر دو آقایان اعتراض دارم که چرا اینطور اعتراض کردند و این رسماً باید تکذیب شود اول باید رأی گرفت در اینکه این مسئله تفکیک شود که يك هیئت لازم است یا خیر و ثانیاً این هیئت باشد یا يك هیئت دیگر ثالثاً حدود این هیئت را معلوم کنید بنده عرض می کنم که وظیفه این هیئت جز تفتیش چیز دیگری نباید باشد چون در بعضی از محاکمات دخالت کرده اند و بخود بنده هم چند نفر شکایت کردند بدیهی است این طور که اینطرف پیش من آمده شکایت کرد آنطرف هم میرود ده نفر را می بیند و گریه می کند بدیهی است هر قدر محکمه

صحت عمل کند باز یکطرف ناراضی خواهد بود و شکایت خواهد کرد پس این آقایان هم هر قدر از روی صحت محاکمه کنند باز چون یکطرف شاکی خواهد بود بنده صلاح نمی دانم که محاکمه کنند که شاکی از این هیئت باشد .

رئیس - پس رأی میگیریم در اینکه رأی که سابق دادیم منحل شود یا خیر .

حاجی شیخ الرئیس - تا یکدرجه مذاکرات کفایت کرد بعقیده بنده اعزام يك هیئتی از مجلس به ادارات دولتی ولو بعنوان تفتیش این خلاف بزرگی است و اسباب سوء تفاهم است و مظلیمات فائده را تحریک می نماید بنده هیچ صلاح نمی دانم هیئتی از مجلس بهیچ يك از ادارات دولتی برود .

رئیس - تفتیش در کار وزارتخانه ها مسلم است از وظیفه مجلس است حالاً حرف در این است که این هیئت بعنوان تفتیش باشد یا آن نظر تمیزی را هم داشته باشند .

افتخار الواعظین - بنده عرض میکنم چه ضرورت و ادوات مجلس را که يك هیئت بدلیه بفرستد این شکایات مردم بود از عدلیه بطوریکه در نبودن بنده اسباب شده بود که رئیس الوزراء عدلیه را ببندد و از طرف مجلس گفته شده بود که بستان عدلیه خلاف مشروطیت است آنوقت مجلس ناچار شد يك هیئت را انتخاب نماید برای رسیدگی و اصلاح امور عدلیه و آن هیئت رفتند عدلیه و در جلسه قبل یکی از اعضاء آن کمیسیون اینجا اظهار داشت که ما رفتیم و بعضی تفتیشات هم کردیم و بعضی تحقیقات کردیم لکن تفتیشات و تحقیقات ما ناقص است برویم آنها را تمام کنیم یا خیر خود حضرت والا سلیمان میرزا در جلسه قبل می فرمودند که من تصویب می کنم رفتن این هیئت را در صورتی که وقتی برای آنها معین کنید یعنی معلوم شود تا چند روز دیگر دهر و زدیگر یا نوزده روز دیگر تحقیقات خودشان را تمام کنند حالاً بنده سؤال می کنم از آقایانی که تصویب نمی کنند رفتن آنها را آیا آن علتی که سبب شد مجلس را که این هیئت را عدلیه فرستاد آن علت رفع شد یا خیر و اگر آن علت باقی است لازم است که يك هیئت برود والا همان اشکالات سابقه پیش خواهد آمد .

رئیس - حالاً وقت گذشته است دستور جلسه آتیه تفتیشیه تمیز تکلیف کمیسیون عدلیه - انتخاب کسر کمیسیونها - انتخاب شعبات - انتخاب کسر هیئت رئیسه .

[رئیس حرکت کرد و مجلس نیم ساعت بعد از ظهر ختم شد]

صورت مشروح روز شنبه دویم شهر رجب المرجب ۱۳۲۸

مجلس سه ساعت و ربع قبل از ظهر در تحت ریاست آقای ذکاء المملک تشکیل و صورت جلسه قبل را آقای معاضد المملک قرائت نمودند .

رئیس - در صورت مجلس ملاحظه هست ؟

سایمان میرزا - آقایانی که استعفا داده اند رسمی و کتبی نبوده فقط در مقام استعفا لساناً کلماتی را بیان کردند استعفا میکنم که آن کلمات

را هم پس بگیرند و بخدمات خودشان مشغول باشند و وقت ما را برای انتخاب دونفر منشی دیگر تلف نکنند و بالاخر هم باز خود ایشان انتخاب خواهند شد

رئیس - در جلسه گذشته هم بنده عرض کردم استعفای آقایان شفاهی است و رسمیت ندارد آقای ارباب کیخسرو و وکیلالتجار را هم بنده بعد از ختم مجلس ملاقات کرده دلایل مووجه عرض کردم و راضی شدند باینکه استعفای خودشان را پس بگیرند

ادیبالتجار - بنده در صورت مجلس عرض دارم و آن این بود که در باب منتهی السلطنه فقط شکایت را قید کرده بودند در صورتی که بنده گفتم هم شکایت و هم رضایت از رفتار ایشان رسیده است .

معاضد المملک - صحیح است .

فواب - بنده فقط میخواستم عرض کنم آن لفظ منبع را بعد از لفظ مقام بردارند برای اینکه ریاست مجلس شورایی منبع هست لازم نیست بنویسند .

معاضد المملک - لفظ منبع نداشت (عین عبارت صورت مجلس را قرائت نمود که لفظ منبع نداشت)

ارباب کیخسرو - استعفای من که بنده و وکیلالتجار در جلسه گذشته اظهار کرده بودیم در مقام گریز از کار نبوده بواسطه محظوراتی بود که در کار داشتیم و آقای رئیس اظهار فرمودند که من رفع موانع شما را میکنم علی العجله بنده قبول میکنم ولی اگر آن موانع را رفع نفرمایند بر استعفای خودم باقی هستم .

رئیس - بعین آقای ارباب کیخسرو و وکیلالتجار همینطور اظهار کردند ولی بنده عرض کردم همیشه اشکالات در کار پیدا خواهد شد و نباید شخص بانگ سختی دست از کار بکشد و از طرف نمایندگان محترم ایشان قول دادم که همه قسم مساعدت را خواهند کرد و هر گاه نقصی در کار باشد رفع میکنند و ایشان هم بنده اطمنان دادند که قبول نمایند امیدوارم که همانطوریکه وعده داده ام بتوانم وعده خود وفا کنم .

آقامیرزای رضی قلیخان - بنده خدمت آقایان عرض میکنم که بدون رویه نخواستم عرض نمایم که مسبوق بعلمتی باشد و حالاً مجبور باشم علت را عرض کنم استعفای بنده بجهت این بود که بکلی مقید و مجبوس بودم و افکارم بواسطه عمل انشاء حبس بود و باینجهت نمیتوانستم در هیچ يك از قوانین که در این مدت مطرح شد تأملی نمایم و آنچه در این مدت رأی دادم از روی رویه و صحت فکر نبود بواسطه استعفا میکنم که مرا از این خدمت معاف داشته دیگری را بجای بنده معین نمایند که افکار بنده آزاد باشد و در مجلس مشغول خدمت باشم و حاضر هستم مثل اینکه در سابق درسه کمیسیون مستخدم بودم حالاً هم حاضر درسه کمیسیون مشغول خدمت باشم و هر قسم خدمتی باشد اقدام نمایم چنانچه اگر در نظر آقایان باشد زمانیکه کمیسیونها انتخاب میشد باوجود اینکه بعضی از آقایان هم قطار من حاضر نشدند در کمیسیون دیگر کار کنند و گفتند اشخاصی که در هیئت رئیسه مشغولند نمیتوانند در کمیسیون دیگر انتخاب شوند بنده یکی از آنها می بودم که قبول کردم در کمیسیون دیگر هم انتخاب شوم و حالاً استعفا میکنم استعفای مرا قبول کنند و یک نفر دیگر بجای بنده انتخاب کنند بجهت اینکه هستند خیلی از اشخاصی که از بنده برای ابتکار بهترند آنها

را معین نمایند و بنده همانطوریکه عرض کردم مشغول خدمات خود باشم .

رئیس - پس معلوم میشود در صورت مجلس ملاحظه نیست .

(اظهاری نشده رئیس صورت مجلس را امضاء نمود)

رئیس - حالا شروع میکنیم با انتخاب کسر اعضاء هیئت رئیسه اول باید یکنفری نایب رئیس بجای آقای ممتازالدوله انتخاب شود .

دکتر عالیخان - بنده عرض میکنم اینکه برای مجلس که نایب رئیس انتخاب میشود بجهت این است که لازم است زیرا که گاهی از اوقات اتفاق میافتد که رئیس و یکی از نایبان بواسطه داشتن کاری یا مانعی نمی توانند حاضر شوند آنوقت نایب رئیس دیگر تشریف آورده مجلس را منعقد بنماید

و آقای حاجی سید نصرالله الان مدتی است تشریف نمی آورند نمیدانم علت عدم حضور ایشان در مجلس چیست اگر مریضند و این واسطه نمی توانند تشریف بیاورند که معین شود و اگر هم استعفا دادند معلوم شود تا دیگری را بجای ایشان انتخاب نمایم

رئیس - آقای حاجی سید نصرالله استعفا ندادند البته یا بواسطه کسالت یا موانع دیگر نمی آیند بعد از رفع محظورشان خواهند تشریف آورد

ارباب کیخسرو - عرض بنده هم در خصوص آقای حاجی سید نصرالله بود که الان بیشتر از چهل روز است تشریف نمی آورند و علاوه بر مقام نیابت ریاست خوب است اخطار شود که علت عدم حضور ایشان در این مدت در مجلس چیست

رئیس - بلی این لازم است بعد توضیح شود که غیبت ایشان در این مدت برای چه بوده است [در این وقت اوراق برای انتخاب نایب رئیس توزیع شده و اخذ رأی شد و آقای حاجی میرزا رضا خان آقایان و عبدالملک ادیب التجار محمد هاشم میرزا را بقرعه برای استخراج آراء معین نموده و از قرار ذیل استخراج آراء نمودند]

اسدالله میرزا ۳۹ رأی نواب و حسنعلی خان هر کدام ۴ رأی صدیق حضرت - معز الملک هر کدام سه رأی فهیم الملک دو رأی معاضد السلطنه - متین السلطنه . حکیم الملک . لسان الحکماء . سلیمان میرزا آقا شیخ ابراهیم زنجانی هر کدام یک رأی و رفته سفید ۲ .

معاضد الملک - عدده حضار ۶۳ شاهزاده اسدالله میرزا با اکثریت ۳۹ رأی منتخب شدند (گفتند مبارک است)

[شاهزاده اسدالله میرزا در مقام نیابت رئیس تشریف برده و در حال قیام اظهار نمودند از این حسن ظن که مال تشکر را دارم و در آن مقام جلوس نمود]

رئیس - حالا دونفر منشی انتخاب میکنیم با انتخاب جمعی [بجای آقای معز الملک و آقای میرزا مرتضی قلی خان] موزع اوراق رأی را توزیع و اخذ نموده آقای حاجی میرزا رضا خان بقرعه برای استخراج آراء آقایان صدیق حضرت نواب نجات را معین نموده آراء مندرجه ذیل را استخراج نمود [

عز الملک ۲۷ رأی معز الملک ۲۱ رأی میرزا ابراهیم خان ۱۶ رأی حاجی عز الممالک ۱۲ رأی

رئیس - صحیح است باید یکنفر باشد بجای ایشان انتخاب شود ولی حالا چون آقای وزیر

سلیمان میرزا حسنعلی خان متین السلطنه هر کدام ۷ رأی فهیم الملک ۵ رأی میرزا مرتضی قلی خان - کاشف هر کدام ۴ رأی میرزا اسدالله خان ۳ رأی لسان الحکماء دهخدا معتمد التجار آقا سید حسین اردبیلی هر کدام ۲ رأی صدیق حضرت دکتر علی خان هر کدام یک رأی و رفته سفید ۲ .

معاضد الملک - عدده حضار ۶۴ آقای عز الملک ۲۷ رأی آقای معز الملک ۲۱ رأی آقای میرزا ابراهیم خان ۱۶ رأی حاجی عز الممالک ۱۲ رأی سایرین هر کدام شش رأی ۷ رأی

رئیس - اکثریت حاصل نشد تجدید انتخاب می شود .

عز الملک - استدعا می کنم اشخاصی که آن دفعه اسم بنده را نوشتند دو مرتبه ننویسند .

متین السلطنه - اشخاصی که متفرق رأی می دهند بقرینه بنده آراء خودشان را در می دهند بجهت اینکه اشخاصی هستند که در هیئت رئیسه هیچ شغلی قبول نمی کنند و یکی از آنها هم بنده هستم استدعا می کنم اسم مرا دیگر ننویسند .

(ثانیاً اخذ رأی شده و مستخرجین سابق آراء را از قرار ذیل استخراج نمودند)

معز الملک ۳۰ رأی حاجی عز الممالک ۲۱ رأی میرزا ابراهیم خان ۱۸ رأی سلیمان میرزا ۱۷ رأی معز الملک ۱۰ رأی دهخدا ۵ رأی حسنعلی خان ۴ رأی آقا سید حسین اردبیلی میرزا مرتضی قلی خان کاشف معتمد التجار هر کدام ۳ رأی لسان الحکماء فهیم الملک هر یک یک رأی .

معاضد الملک - عدده حضار ۶۱ آقای معز الملک ۳۰ رأی حاجی عز الممالک ۲۱ رأی میرزا ابراهیم خان ۱۸ رأی - آقای عز الملک ۱۰ رأی

رئیس - این دفعه هم اکثریت تام حاصل نشد باز تجدید انتخاب می شود ولی این دفعه اگر اکثریت تام حاصل نشد اکثریت نسبی کافی است .

(ثالثاً اخذ رأی شد مستخرجین مزبور بقرار ذیل آراء را استخراج نمودند)

معز الملک ۳۷ رأی میرزا ابراهیم خان ۲۶ رأی سلیمان میرزا ۲۱ رأی حاجی عز الممالک ۱۶ رأی عز الملک ۷ رأی دهخدا ۴ رأی کاشف . اسدالله خان . حسنعلی خان هر کدام ۳ رأی معتمد التجار آقا شیخ رضای دهخوار قانی آقا میرزا مرتضی قلی خان فهیم الملک هر کدام یک رأی و رفته سفید ۲ .

معاضد الملک - عدده حضار ۶۱ آقای معز الملک ۳۷ رأی آقا میرزا ابراهیم خان ۲۲ رأی

رئیس آقای معز الملک اکثریت تمام پیدا کردند و آقا میرزا ابراهیم خان در هر سه مرتبه دارای اکثریت نسبی بودند .

حاجی شیخ علی - آقا میرزا ابراهیم خان جزء مباشرین است .

رئیس - صحیح است باید یکنفر باشد بجای ایشان انتخاب شود ولی حالا چون آقای وزیر

چنگ تشریف آورده و تقاضای جلسه خصوصی کرده اند مجلس خصوصی میشود و انتخاب یکنفر مباشر میماند برای جلسه آتی (در این وقت که یکساعت و نیم قبل از ظهر بود جلسه علنی مبدل بخصوصی گردید .)

جلسه ۱۱۵

صورت مشروح یوم دوشنبه چهارم رجب المرجب ۱۳۲۸

مجلس دو ساعت و ربع قبل از ظهر فوق العاده بریاست آقای ذکاء الملک منعقد شد

آقای معاضد صورت مجلس روز شنبه را قرائت کردند .

رئیس - در باب صورت مجلس ملاحظه هست [ایرادی نشد رئیس صورت مجلس را امضاء نمودند]

سلیمان میرزا - البته همه میدانند که وقتی نماینده میتواند حرفی بزند یا اقدامی بکند و نسبت بمجلس بدهد آن اقدام خودش را که آن مطلب را بمجلس آورده و در مجلس تصویب شده باشد و الا در صورتیکه در مجلس مطلبی اظهار شده باشد هیچ نماینده نمی تواند در آن مطلب اقدام یا اظهاری کند و آنرا به مجلس نسبت بدهد و اگر چنین اظهاری شود از نماینده ابداً رسمیت ندارد و از طرف مجلس شناخته نمیشوند در روزنامه استقلال ایران شماره امروز در ضمن وقایع شهری مینویسد که دیوان محاسبات بحساب اعتماد الدوله درخواست برسد چون حساب او درست نبود از مجلس تقاضا کردند سه نفر نماینده برود بوزارت مالیه و در حضور آنها بحساب اعتماد الدوله رسیدگی بشود و در روز پنجشنبه ۲۹ جمادی الثانیه رفتند بوزارت مالیه و در حضور آنها مشغول رسیدگی بحساب اعتماد الدوله شدند بنده میخواهم در این جا تکذیب کنم که به چه وجه این تقاضا بمجلس نیامده و به چه وجه در این موضوع رأی گرفته نشد و هیچیک از ماها خبر نداریم و اگر آقایان نمایندگان تشریف برده اند خصوصاً بود و از طرف مجلس انتخاب نشده اند اینک حضور بهم رساننده شخصی بوده .

حاج میرزا آقا - اینکه در روزنامه نوشته اند سر تا پا اشتباه است اولاً سه نفر نبود دونفر بود از طرف مجلس نبود از طرف رئیس مجلس مستشار - الدوله بود که بنده و معتمد التجار رفیقیم دیوان محاسبات یا اعتماد الدوله چنین تقاضایی نکرده بود بلکه به تقاضای وزارت مالیه بود فقط برای نظارت رفته بودیم

حاجی عز الممالک - بنده در خصوص تقاضای لسان الحکماء که در جلسه سابق اظهار کردند که عوض دونفر نمایندگان مستعفی را انتخاب نمایم عرض میکنم در صورتیکه مخالفی نیست خوب است شروع با انتخاب آن دونفر نمایم سابقاً هم در دستور مجلس بوده است .

رئیس - صحیح است در دستور سابق بوده انتخاب میکنیم در خصوص مندرجات روزنامه هم تکذیب خواهد شد .

وکیل التجار - بنده میخواستم بگویم چون مردم هر یک از نمایندگان را در یکی از ادارات می بینند خیال میکنند از طرف مجلس است بنده لازم